

БЛАНЗНАВСКА НАРОДНА ШКОЛА

1843—1908.

У КРАГУЈЕВАЧКОЈ ЈАСЕНИЦИ

ОПИСАО

ЈЕРЕМИЈА М. ПАВЛОВИЋ

УЧИТЕЉ.

БЕОГРАД

НОВА ШТАМПАРИЈА — „ДАВИДОВИЋ“

ЉУБ. М. ДАВИДОВИЋА

1908.

ЦЕНА 0-50 ДИН.

БЛАЗНАВСКА НАРОДНА ШКОЛА

1843—1908.

У КРАГУЈЕВАЧКОЈ ЈАСЕНИЦИ

ОПИСАО

ЈЕРЕМИЈА М. ПАВЛОВИЋ

УЧИТЕЉ.

Jeremija M. Pavlović

БЕОГРАД

НОВА ШТАМПARIЈА — „ДАВИДОВИЋ“

ЉУБ. М. ДАВИДОВИЋА

1908.

УВОД.

Писати историју школе, која постоји од пре 20—30 година, није тежак посао. Ту писцу стоје на расположењу писмени документи, који се у свакој школи брижљиво чувају; и живи сведоци — људи, у чијој је свести јасно све оно, што би ваљало у историју унети. Али писати *први део* историје оне школе која постоји од пре 60—80 година код нас, иде врло тешко; тим пре што њен почетак пада у тамно доба нашет народног просвећивања, кад се није све бележило, што је било значајно за садање доба; а оно што се и бележило, загубило се, јер му се није знала вредност, да се очува. Једини извор за сазнање о том првом животу школском јесу живи сведоци, а то су учитељи и ђаци тих школа. Њино знање, ма да је тамно, ипак даје доста градива, које се може корисно употребити.

Година за годином пролази. Нестаје и тих живих сведока и онда оно њино тамно знање остаће за навек изгубљено. Ми, учитељи садашњих народних школа не треба то да допустимо, већ прегнимо на посао, а плод ће се брзо видети! Нас је доста а школа мало. Сваки мало — сви много.

1. Први учитељ.

За блазнавску народну школу зна се по живим сведоцима, да постоји од 1843. године, а по документима од 1858. године. Први учитељ, који је 1843. год. постављен у тој школи, био је *Јаков Миливојевић* — Србин православне вере, досељеник из Брестовца (села код Ковина у Банату). Он је из Баната прво прешао у Смедерево, где је наднично, али је сваке недеље и празника ишао уредно у цркву, где је за певницом певао. Његово певање допадне се неким Бањанцима из Крагујевачке Јасенице, који су га случајно чули, па га позову у Бању, да им буде учитељ, јер је био и добро писмен. Он се радо одазвао њином позиву и по доласку отвори у примитивном конаку код старе Брезовачке цркве школу, у којој је као приватан учитељ провео 17^{1/2} година. Плату су му давали ђачки родитељи и то по четири гроша на једног ђака. У ту његову школу скупљали су се ђаци (управо младићи) из свију околних села, где су и ноћивали. Његов ђак из те школе био

је Миливоје Блазнавац. За тим је био учитељ у Тополи годину и по дана, где га по жељи кнеза Александра Кара-Ђорђевића смени учитељ (богослов-ђакон) поч. Живојин (Ђирило) Јовичић; а он буде постављен 1843. године за учитеља у Блазнави, где је провео 16 година у служби и спремио себи заменика свога сина Теодора. Јаков је био 35 година српски учитељ. Он је се достојно одужио своме роду. Нека му је светао спомен!

2. Школска зграда.

Прва школска зграда била је општинска кућа, мала, сниска, направљена од чатме. Имала је учионицу, ђачку собу и две собице за учитеља. На учионици био је таван од дасака а прозори од хартије зване „пенџерлије.“ У опште, школа је била врло примитивна. После неколико година, општина је начинила другу бољу школу (али ипак несавремену). Управо, општина је градила себи општинску кућу, а пошто је она била већа од школе, на молбу учитеља а по наређењу школских надзорника постане од ње школа а општина се смести у стару школу. У тој, новој, мало бољој школи учило се с малим прекидима до 1898. године, када су вредни Блазнавци подигли нову по плану школу са девет локала, у којој може временом бити три одељења (учионице). Та

нова школска зграда стаје 10.000 динара, која је сума купљена као „прирез за грађу нове школе“ 6 година. У то време био је врло узимљив председник општине Стеван Антонијевић и грађанин Павле Новаковић, који су највише допринели, да се школа подигне. И остали грађани села Блазнаве су радо подносили новчане жртве за школу а излагали су и своју телесну снагу. Школски одборници у време грађе школе били су: Илија и Коста Цветковићи и Миљко Урошевић.

У школском дворишту, које је пространо и ограђено тарабом, поред школске зграде, постоји и други учитељски стан са два подрума, који је подигнут од старе — друге школе.

Оправке на школској згради у прво време плаћале су се из општинске касе, док то није доцније пренето законом на школску касу. Крупније оправке врше се за време великог школског одмора а ситније пред годишњи испит.

3. Наставни предмети.

У основној школи у прво доба учило се: *српски језик, словенски* (уџбеници су били до 1863. године *исалшир* и *часловац*), *рачун* и основна знања из *веронауке, земљописа, историје* и *писања*. Велика се пажња

тиче у помоћ нико, али се ради на томе, да се оснује школски фонд.

Док су даљни ђаци ноћивали у школи, у прво доба доносили су од својих кућа за осветљење лојане свеће и градили су жижу.

Сва остала наставна средства, која су препоручена и без којих се не може бити, данас школа има. То се набављало с времена на време. Школа има и прилично богату збирку минерала, коју су наставници у последње доба прикупили.

5. Наставници.

Од како посто и народна школа у Блазнави па до данас, имала је ове наставнике, које у прегледу износим:

Број	Име и презиме наставника	Од кад и докле је био	Његова спрема	Колико је шк. г. био	Број ђака које је учињао свима раз.	Где је сада.
1	Јаков Миливојевић	1843—1859	свршио основну школу	16	300	Умро. Сахрањен у Блазнави.
2	Теодор Миливојевић	1859—1867	свршио основну школу и положио учитељ. испит по зак. од 1882 г. доцније.	8	281	Пензион. Живи у Шаторњи, где је у последње време био учит.
3	Милутин Д. Поповић	1867—1869	свршио 4 раз. гим.	2	50	умро
4	Миливоје Ђ. Стевановић	1869—1870	богослов	1	38	не зна се
5	Милош Ракић	1870—1871	свршио 2 р. гимн.	1	27	не зна се
6	Панта Сп. Машкић	1871—1875	богослов	4	111	не зна се
7	Новак Михаиловић	1875—1876	свршио 6 р. гимназије	2	58	учитељ активни
8	Душан Клајић	1878—1881	Дошљак из Аустрије са гим. спремом	3	106	активни учитељ
9	Сава Шкробић	1881—1885	гимназиста	3	87	не зна се
10	Сима Т. Миливојевић	1891—1892	свршио богословију	1	60	свешт у Јарменовцима
11	Арсеније Радовановић	1892—1893	свршио богословију	1	53	учитељ у Крагујевцу
12	Владимир Т. Радојевић	1893—1894	свршио учитељ. школу	1	50	не зна се
13	Владимир Гојковић	1894—1903 I и II раз.	свршио учитељ. школу	9	576	учитељ у Жировници
14	Милева Окановићева	1902—1904 I и II раз.	свршила В. Ж. Школу	2	70	учитељ у Ариљу
15	Катарина Јовановићка	1904—1906	свршила В. Ж. Школу	2	81	учт. елџаца у Течињу.
16	Јеремија М. Павловић	1902—1908	свршио учит. шк. и положио практ. учит. испит	6	235	учитељ у месту

6. Ученици и ученице.

Школовање деце у прво доба није било обавезно већ је остављено слободној вољи родитељској. Учитељ је обично примао онолико деце, колико је могло стати у учионицу. Први су ђаци били од 18 година, за тим од 15, после се свело на 10 година, док се најпосле није законом регулисало. Кад је хтео родитељ да извади дете из школе није никога молио, већ је сâм заустављао. Али и учитељ је могао кад год је хтео, да отпусти ђака из школе. Казне за недолазак ђака у школу није било, већ је учитољ по осталим ђацима поручивао да му родитељи шаљу децу. Распуст ђака (одмор) бивао је као и сада осем што су пуштани још и у бели четвртак па до чистог понедељника.

Од 1843. до 1870. године посећивали су основну школу у Блазнави ђаци из Блазнаве, Бушинаца (Љубичеваца), Маслошева, Страгара, Јарменоваца, Војковаца, Манојловаца, Гуришеваца, Пласковца, Горње и Доње Трешњевице, Котраже и Винче. Од 1870. год. до данас само Блазнавци шаљу своју децу у школу блазнавску, сем 1902—3. школ. год. кад су Шаторњани долазили, док им се стара школа није оправила.

Ђаци из других даљњих места ноћивали су у школи. Хлеб и другу храну доносили су четвртком или празником, кад су ишли

кућама ради виђења или преобуке. Данас пак ђаци из Блазнаве не ноћивају. Али кад је рђаво време пуштају се раније кућама.

Од 1843. до 1858. године ништа се позитивно не зна за бројно стање ђака, јер није ни једна писмена белешка сачувана. По исказу старијих људи може се тврдити, да је у том времену уписивано годишње по 10—15 ученика а да је свршавало школовање 5—10 ученика. „Уписни протокол“ сачуван је од 1858. године. Из њега се види, да су уписивана само мушка деца а прву ученицу нашао сам записану у школској 1868—9 години. Од тог доба па до данас има приличан број и женске деце, која су већином родитељском жељом уписана, јер и ако је данас обавезно школовање и женске деце, ипак сељаци нерадо њу школују.

Преглед бројног стања ђака од 1858. до 1908. године види се из ове таблице:

БРОЈНО СТАЊЕ 1858—1908

Године	Разреди				Света Уписано	Света Сврши- ло шк.	Оцене годиш- њег успеха у настави	Име и презиме ми- нистрога изасла- ника (надзорника)	ПРИМЕДБЕ
	I	II	III	IV					
1858—59	10	12	9	—	31	9	—	—	Није било испита.
1859—60	8	4	10	—	22	10	врло добар	Коста Црногорац	
1860—61	20	5	10	—	35	10	одличан	Коста Јовановић	
1861—62	13	14	4	—	31	4	добар	Н. Новаковић	
1862—63	12	17	6	—	35	6	добар	Н. Новаковић	
1863—64	24	8	10	—	42	9	добар	С. Сретеновић	
1864—65	14	8	7	—	29	7	приличан	М. Ђ. Милићевић	
1865—66	18	10	8	—	36	8	добар	С. Сретеновић	
1866—67	24	17	10	—	51	10	добар	М. Ђ. Милићевић	
1867—68	8	9	9	—	26	9	облчан	Натошевић	
1868—69	15	7	4	—	24	4	приличан	Милорад Поповић	
1869—70	21	9	8	—	38	6	"	Стојан Новаковић	
1870—71	12	12	3	—	27	3	"	С. Сретеновић	
1871—72	19	3	4	—	26	3	"	С. Сретеновић	
1872—73	19	9	2	—	30	1	—	—	Учтл. при исп. био слаб.
1873—74	8	13	8	—	29	7	доста добар	Јован Ђорђевић	Сви ђаци понабљају
1874—75	11	7	8	—	26	—	због промене на- став. без оцене	Јосиф Пецић	
1875—76	11	12	8	—	31	5	није било испит.	—	Због рата није шк. радила
1876—77	16	8	3	—	27	2	—	—	Нису били сви ђаци на окупу
1877—78	—	—	—	—	—	—	—	—	те испит није био.
1878—79	27	4	2	—	33	1	—	Јосиф Пецић	

1879—80	14	14	6	—	34	5	врло добар	М. Марковић	Школа није радила.
1880—81	15	13	11	—	39	9	"	П. Ђорђевић	Школа била у рђавим прилик.
1881—82	—	—	—	—	—	—	—	—	Школа била у рђавим прилик.
1882—83	20	8	5	—	33	4	врло добар	М. Давидовић	Школа затворена. Ђаци ишли
1883—84	9	7	5	—	21	4	"	Д. К. Јовановић	у Шагорџу.
1884—85	15	7	7	4	33	4	"	Дим. Јосиф	Испит био у присуству школ- ског одбора.
1885—91	—	—	—	—	—	—	—	—	
1891—92	25	17	11	7	60	3	одличан	Петар Марковић	
1892—93	9	27	12	5	53	4	—	—	
1893—94	6	10	24	10	50	7	врло добар	Бошко Савић	
1894—95	17	16	11	22	56	20	одличан	И. Ј. Дамњановић	
1895—96	15	14	6	10	45	10	"	Богд. Ј. Јанковић	
1896—97	13	14	14	7	48	7	врло добар	Лука Јазаревић	
1897—98	10	10	14	12	46	10	одличан	Павле Швабић	
1898—99	26	9	10	15	60	15	"	Љ. М. Протић	
1899—900	22	21	7	10	60	10	"	Ј. Максимовић	
1900—901	25	16	20	8	69	8	"	Ј. Максимовић	
1901—902	17	18	16	18	69	13	"	П. Љотић	
1902—903	63	32	41	36	172	24	врло добар	М. Илић	Било 3 одел. због шагорач. ђака
1903—904	30	19	12	17	78	17	одличан	Влад. Радојевић	Било 2 одељења
1904—905	32	19	25	11	87	11	повољан	Влад. Радојевић	Било 2 одељења.
1905—906	23	23	22	17	85	17	одличан	Милен. Вукићевић	Било 2 одељења
1906—907	24	17	24	16	81	16	повољан	Теод. Бошковић	
1907—908	24	17	16	22	79	19	повољан	Мих. П. Милошевић	

За 42 школске године било је уписано свега 764 ђака од којих је свршило основну школу 352. Од тих свршених ђака имамо:

свештеника	4
учитеља	3
официра	3
осталих чиновника	10
адвоката	2
општинских писара	4
трговаца	2
црквених певчика	1
занатлија	2
сељака	321
	<hr/> 352

7. Васпитање и надзор.

Васпитна средства позната су свима старијим људима, који су били ђаци. Телесне су казне највише употребљаване. Обично најстарији и најбољи ђак заступао је учитеља у школи, кад он није био ту. А кад је ваљало коме немирном ђаку ударити по 5, 10 па и 15 батина, опет је то радио најстарији ђак по наређењу учитељевом. У садање време прут је избачен. Пошто су у прво доба ђаци ноћивали у школи, учитељ је имао прилике да боље упозна склоности појединих ученика, па је према њима и мере за поправку употребљавао. Сем прута кажњавало се апсом,

клучањем, стајањем а за незнање још и издвајањем у тако зване „магареће клупе.“ Ове су клупе у последње време избачене, али опет с времена на време послуже, те се у њих издвоје нечисти (шугави и вашљиви) ђаци.

До појаве Новаковићевог закона школа је имала „протокол наредаба“, које су садржавале разна упуства за наставу, васпитање и дисциплину. Једна таква наредба, за наставу српског језика је оваква :

„...Попечителство просвѣщенія дознало е да многи учитељи основни школа немају наставленія учитељскогъ и не уче децу да сричу онако као што е то у петнаџтој глави педагогичногъ — методичногъ наставлѣнія, за учитеље основни школа показато, него уче децу срицати са именима слова а не са гласовима и звуковима, као што е у наведеној глави реченогъ Наставленія прописано. Једно збогъ тога што се лакше и брже научи читати, кадъ се са звуковима слова сриче; а друго за то, да би предавање срицања у свима основнимъ школама у Србији било ђднако — попечителство просвѣщенія заповеда да одъ садъ ни ђданъ учитељ не учи ђаке да сричу са именима слова, него са звуковима...

П№ 2156

18. августа 1859. годъ.
Београдъ

Попечителъ просвѣщенія
и правосудія

полковникъ — кавалѣръ
Евстатиѣ Угричићъ“.

Другом наредбом од 23-VIII-1863 г. ПБр. 11056 наређује се, да се из школе избаце часлословац и псалтир а да се за наставу словенског језика додаду првој и другој читанци по неколико листа из црквених књига.

Како су и ове и друге наредбе примењиване, немамо података; јер школски надзорници никаквих бележака не оставише о томе. Једини је у томе био издашан Јосиф Пецић. Ево његовог прегледа: „испитао сам ученике блазнавачке 10. јуна 1875 год. Било у почетку године уписано 26 а на испиту било 21 ученик. Напредак је у читању у опште добар а у осталом што су учили у опште *приличан*. Ред и чистота *слаби*. Пошто школа није радила целу годину због мењања учитеља и пошто старији ученици нису учили све предмете по распореду, то сви ученици ове школе имају поновити исте разреде и другу годину.

Препоручује се учитељу, да предаје у свему по распореду и упуству, да води прозивку и дневник школског рада и да школу и целу зграду држи чисто.“

До 1858. год. немамо података о томе, како је вршен надзор над основним школама. Зна се само, да су надзор вршили директори школа, који су свој рад почињали 1 маја; као и то, да су на испит кришом долазили и да су на самом испиту кажњавали ђаке клечањем а и псовке нису изостајале. А од 1858.

г. имамо такве школске надзорнике, који су у уписни протокол бележили број ђака уписаних, број ђака на испиту, оцену успеха у настави с истицањем предмета у којима је добар успех а с нужним напоменама на оне предмете, на које се није обраћала пажња — и оцену реда и чистоте. Нигде није записано време трајања испита, као ни то, који ученици понављају разреде. Ово друго је тек у последње време бележено.

8. Издржавање школе.

Школу је у раније време издржавала општина из свог буџета а водили су бригу о њој и пријатељи просвете као што је био Миливоје Блазнавац и његов брат Милоје, који је дуго време био надзиратељ школе. Општина је за школу набављала најнужније потребе (креду, сунђер, таблу, вршила нужне оправке). Огрев су догонили кулуком из општинске шуме. Служитеља школа није имала, већ су се слушали сами ђаци, пошто су били одрасли.

Сада је издржавање школе регулисано законом. За школу се купи нарочити школски прирез. У школској архиви има података од 1899. године колико је трошено на школске потребе, што се из ове таблице види:

Које године	Будет. пред- виђено дин.	Примљено дин.	Потрошено дин.	Преостало дин.
1899	747.—	911.10	811.10	100.—
1900	1197.—	1352.90	934.40	418.50
1901	1186.—	1417.70	1352.95	64.75
1902	1600.—	988.45	982.50	5.95
1903	4218.—	2132.40	2131.40	1.—
1904	1733.—	1454.63	1480.08	—
1905	885.—	880.05	880.05	—
1906	1412.—	808.45	808.45	—
1907	1112.—	744.50	744.50	—
1908	849.—	712.—	712.—	—

Н.З. Где је мање предвиђено а више примљено, ту је вишак због казни ђачких родитеља, које улазе у примање.

За последњих 10 година, дакле, предвиђено је било 14939 дин.; од којих је примљено 11402.18 дин., а потрошено је 10537.43 динара. Пошто је за тих 10 година изучило школу 125 ђака, онда излази, да је на једног ђака потрошено 84.30 динара.

Најбоље се издржавала школа за време од 1899. до 1902. године, кад је био председник општине Стеван Антонијевић. Тада је увек у школској каси претицало новаца а школа није ни у чем оскудевала.

9. Школске свечаности.

Школске свечаности су биле у прво доба: *прослава Св. Саве, полугодишњи и годишњи испити*.

а) *Прослава Св. Саве*. — Свети Сава треба да буде ђачка слава. Али, начин, како се она прослављала, казује, да је то била родитељска слава, а ђаци су били само као „присутни“. У то прво доба општина је спрема мала за Св. Саву колач, кољиво, свећу и готовила ручак (по 2 јела) за све госте. Осем тога, сваки ђачки родитељ доносио је за себе ручак а за учитеља нарочити поклон (прасе, ћурана, кокош, — чарапе, пешкир, тканице). Ђаци нису декламовали, само су одговарали на „Освећењу водике“. После ручка, који је дуго трајао, старији су продужили пити, ђаци су ишли кућама а младеж је до у ноћ играла, разуме се у школи.

б) *Мали испити* — је бивао у јануару месецу. На том испиту испитивао је ђаке учитељ а присутни су били надзиратељ школе, кметови, пријатељи школе и ђачки родитељи. После испита бивао је заједнички ручак а ђаци су распуштани неколико дана. Награда на овом испиту, сем похвала од стране присутних није било.

в) *Годишњи испити* — је бивао у јуну месецу. Ђаци су испитивали учитељ и изасланик (надзорник), који је и оцене бележио.

Испиту су присуствовали надзиратељ школе, кметови и ђачки родитељи. У ово прво доба учитељ је добијао дар од ђачких родитеља као о св. Сави. Награда се давала одличним ђацима у књигама, које је слало Министарство Просвете бесплатно.

Сада су школске свечаности о св. Сави и годишњем испиту Осим тога, ђаци узимају учешћа и у великим државним светковинама.

а) *Светио-Савска* се прослава разликује по нечем од пређашње прославе. Сада има нарочити *славски домаћин-колачар* а то је ђачки родитељ, који се драговољно прими. Он спреми колач, кољиво, свећу, кафе, ракије и вина. Сваки гост добије „послужење“ а за ручак, што му треба, донесе сам. Прво бива освећење водике, за тим ломљење колача, говор учитеља и декламовање са певањем световних песама; па се седа за ручак. После ручка старији продужују пити а младеж долази у школу и игра. Ђаци су само „присутни“. У вече се сви разилазе кућама. Сутра дан нема предавања, јер мора се све очистити, опрати и довести у ред, као што је и пре прославе било.

б) *Годишњи испит* бива у јуну месецу. Дан испита јави надзорник школе пре десетину дана, да не би било изненађења. На испит дођу председник, школски одборници, кметови, ђачки родитељи и остали пријатељи просвете. Ђаци сматрају тај дан за свечан и

долазе у празничном оделу. Награде се дају одличним и врло добрим ђацима примерног владања у књигама, које набавља сама школа и из своје касе плаћа. После испита ђаци не уче до Петрова дана, када сви дођу, иду у цркву на „благодарење“ и после се враћају у школу, где чују своје успехе у науци и владању — За тим се наставници с њима опросте и распусте их два месеца.

в) Ђаци ове школе су узимали учешћа у прослави стогодишњице првог српског устанка. Та прослава је имала три дана: 1. Дана, 24. марта 1904. год. сви ученици ове школе отишли су у општинско двориште и претходно им је наставник објаснио значај прославе Устанка, затим су засадили цело двориште калемима разних воћака, па су после попунили и школско двориште. То воће ће им бити успомена на прославу.

2. Други део прославе изведен је овако: на Ђурђев-дан 1904 год. сви ученици са школском одбором и неким ђачким родитељима ишли су у цркву. После службе, код школе био је заједнички ручак а после подне народно весеље.

3. Трећи део прославе изведен је са свима наставницима-цама из овог округа у Тополи са по једним учеником из сваке школе, уз учешће народа из околине.

Осем ових свечаности, ђаци иду сваког пролећа у Рудничку планину ради излета и посматрања природе у то доба године. Ови су некад излети чињени у мају месецу. То се звало „мајалос.“ Тада су са ђацима ишли поред школских одборника и родитељи и у природи имали су заједничку трпезу и весеље.

10. Школска и народна књижница.

Имајући у виду време од кад постоји ова школа а то је 65 година, требала би школска књижница да има бар 1000 комада разних књига. Али, она има свега 212, од којих се могу изабрати да ваљају 50—60 комада а остале су без вредности.

Данас школа прима ове листове и часописе: Дело, Српски Књижевни Гласник, Здравље, Босанску Вилу и Просвету. Поред њих прима и службени лист Просветни Гласник.

Народна је књижница основана 1905 године, али је престала чим су читачи прочитали оно мало књига што је имала, а друге се нису могле набавити.

